

Soc Gen laat nieuwe dimensies op het gebied van operational risk zien

Dr. Gerrit Jan van den Brink

Het is nauwelijks voor te stellen: 4,9 miljard Euro zijn door zeggen en schrijven één handelaar 'in het zand gezet'. Verliezen in deze orde van grootte behoren tot de uitzonderingen. De meeste banken in Europa reserveren niet zoveel kapitaal voor operational risk.

Met zulke verliezen rekent bijna niemand

In 2006 reserveerde bijvoorbeeld de Deutsche Bank ca. 3.2 miljard Euro voor operational risk. Dat betekent, dat geen bank in Europa genoeg kapitaal zou hebben gehad, of anders gezegd: De meeste banken schatten de kans op zo'n gebeurtenis als kleiner dan 1 x per duizend jaar ¹.

Waarschijnlijk vanwege dit fenomeen kan niemand echt geloven, dat de handelaar in kwestie alleen heeft gehandeld. Zelfs de officier van justitie klaagt niet vanwege fraude aan. Vanaf het begin staat min of meer vast, dat de handelaar zich geen zelfverrijking als doel had gesteld. Hij werd door medescholieren niet als bijzonder intelligent beschreven. De advocaten zijn duidelijk: De handelaar heeft met medeweten van zijn chefs gehandeld.

Interessante parallellen met Barings

Zolang de marktbevingen binnen de perken blijven, kan een ongerealiseerd verlies op een niet geautoriseerde positie (meestal een hele grote positie) met de hulp van trucs aan de controls voorbijgesluisd worden. Posities en daaruit voortvloeiende resultaten worden vaak met behulp van zogenaamde Value-at-Risk-Limieten bewaakt. De marktbevingen over de 10-dagen-periodes worden gesimuleerd en het verlies mag dan niet groter zijn dan de vooraf vastgestelde limiet. Is de value-at-risk waarde groter dan de limiet, dan moet de positie (gedeeltelijk) worden afgebouwd.

Bij de berekening van de value-at-risk waardes wordt met verschillende aannames gewerkt, die in het geval van een grote schommeling in marktprijzen niet meer valide zijn. Eén van deze aannames is bijvoorbeeld dat van een normale verdeling wordt uitgegaan. Bij grote marktprijsveranderingen is deze aanname niet juist.

Eveneens wordt veelal van een holding-period van 10 dagen uitgegaan. Deze aanname is gebaseerd op de veronderstelling, dat een positie binnen 10 dagen zonder al te grote beïnvloeding van de markt kan worden afgebouwd. Grote posities kunnen niet ineens worden gehandeld, omdat het enorme

¹ Een quantiel van 99,9% betekent, dat de kans op een overschrijding van de daarbijbehorende kapitaal eis 0,1% is. Deze waarde wordt in de volksmond met een duizend-jaar-gebeurtenis gelijk gezet.

aanbod ten opzichte van een relatief kleine vraag tot een scherpe prijsdaling leidt. In het geval van een grote marktprijschommeling is dit eveneens niet waar.

Het is interessant vast te stellen, dat zowel in het geval van Barings als ook in het geval van Soc Gen sprake is van een grote schok op de financiële markten. In het geval van Barings werd de schok door een aardbeving in Japan veroorzaakt; in het geval van Soc Gen waren het de onzekerheden over de gevolgen van de subprime mortgages crisis.

Beide handelaren kenden de controls relatief goed. Zowel Nick Leeson als ook Jérôme Kerviel waren met de risk control maatregelen vertrouwd. Jérôme Kerviel was bovendien goed bekend met de IT-omgeving en kon zo op een eenvoudige wijze de controls buiten werking zetten, zo denkt men.

Ook met de case bij de Allied Irish Bank zijn parallellen te trekken. Deze case is zo interessant, omdat de grootte van het verlies in een duidelijk andere verhouding tot de grootte van de bank stond als bij Barings.

Wat kunnen we leren?

Het is zeker nog veel te vroeg om tot een alsluitende beoordeling van de Soc Gen-case te komen. We zien echter, dat de case meer dan drie keer groter is, dan de Barings-case. Het is een dimensie die – gemeten aan Europese risicokapitaalverhoudingen – niet als een realistische grootte ingeschat werd. In zoverre is het voor de banken in Europa van groot belang de verdere analyse van deze case te volgen, om daarna eventuele aanpassingen in het risicokapitaal voor operationa risk door te voeren.

Iedereen hoopt erop, dat uit onderzoek duidelijk blijkt, dat het senior management van deze praktijken heeft geweten en de situatie heeft gedoogd. Als controls op het hoogste niveau worden uitgeschakeld, dan ontbreekt elke inperking en kunnen zulke grote verliezen ontstaan, ook als de bank niet tot de grootsten van deze wereld hoort.

En misschien ook nog dit: mensen die precies weten hoe de controls worden uitgevoerd en waar de zwakke plekken in de IT-applicaties zitten, mogen niet op bepaalde posities worden gezet, als het gevaar nog steeds bestaat, dat ze de controls uit kunnen schakelen.

De risicomangers kunnen leren, dat het gevaarlijk is het "ballpark" van voor te stellen verliezen alleen op basis van bekende verliezen te bepalen. In 2001 werden we met externe factoren in de vorm van terroristische acties geconfronteerd die we ons niet konden voorstellen. In 2006 zijn het de aansprakelijkheidheidgevallen in de USA bij Citi en JP Morgan en andere banken, die ons met miljardenschades confronteren (waarna het risicokapitaal bij Citi voor operational risk tot een bedrag van USD 8 miljard stijgt!). In 2008 is het een ongeautoriseerde transactie die met meer dan factor 3 de verliezen die tot dan werden waargenomen, overstijgt.

Daarom is het van belang de scenario-analyse serieus te nemen en de mogelijke verliezen realistisch te waarderen. Zo kunnen faillissementen, reddingsacties en gedwongen overnames verder worden beperkt. Kortom, er is meer te doen dan ooit.